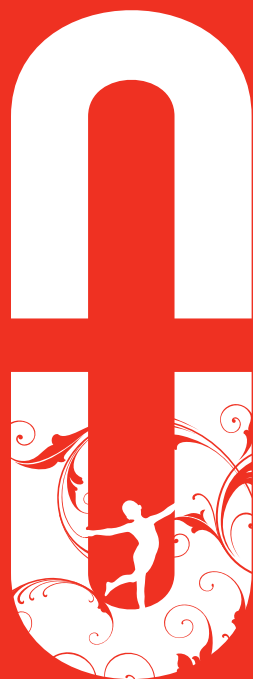

KULTURFORUM

INNLEDNING | Side 3 | TRONDHEIM KOMMUNE • Norges kulturkommune 2013 | Side 6 | Fra skolesekk til spaserstokk | Side 8 | Fritidsklubb for alle | Side 11 | Kunst ute, kunst inne | Side 14 | HAMMERFEST KOMMUNE | Side 16 | Verdens nordligste kulturby | Side 17 | En by av dans | Side 21 | KVAM HERAD | Side 22 | Opp og fram i Kvam | Side 23 | Velkommen kunstner! | Side 27 | UTSIRA KOMMUNE | Side 29 | Utsira; liten øy, stor velvilje | Side 30 | Festivalfyret | Side 33 | SANDNES KOMMUNE • Norges kulturkommune 2011 | Side 34 | Sandnes; evig tenåring med voksesmerter | Side 36 | Generasjonsaktiviteter | Side 40 | BODØ KOMMUNE | Side 43 | «Vi e go' på å gjør ting i lag» | Side 44 | Storforbrukerne | Side 47 | LINDÅS KOMMUNE | Side 50 | Kunnskap gjennom generasjoner | Side 51 | Heilt originalt | Side 52

Godt lokalt kulturarbeid

NORGES KULTURKOMMUNE

Prisen Norges kulturkommune er innstiftet og deles ut av Norsk kulturforum. Trondheim ble kåret til Norges kulturkommune i 2013, Sandnes kommune i 2011 og Vinje kommune i 2009, for å nevne de tre siste.

Norsk kulturforum ønsker gjennom prisen å synliggjøre kommunenes kulturengasjement og innsats i og for lokalt kulturliv, der hele befolkningen gis mulighet for meningsfull egenaktivitet og gode kulturopplevelser i tråd med kulturlovens intensjoner.

Kåringen gjennomføres i to faser. Fylker som har egne fylkeslag kårer fylkesvinnere som går videre til den nasjonale kåringen. Kommuner i fylker uten fylkeslag kan søke direkte til Norsk kulturforum nasjonalt. En nasjonal jury går gjennom de innsendte kandidatene og nominerer 3–4 kommuner der en av de nominerte blir utropt som Norges kulturkommune.

INNLEDNING

Det er ikke uten videre enkelt å sammenligne kommuner, men juryene for Norges kulturkommune har i alle år forsøkt å se forbi innbyggertall, organisering og økonomi og vektlagt kommunenes vilje til satsing, gode løsninger, langsiktighet og helhetlig tilnærming. Erfaringene fra arbeidet med Norges kulturkommune siden 1992 har vist at godt lokalt kulturarbeid er mangfoldig.

Landets kommuner har ulike løsninger for og innfallsvinkler til arbeidet med kultur. Vinteren 2013/2014 har Norsk kulturforum besøkt alle de sju kommunene som har konkurrert om prisen Norges kulturkommune i 2011 og 2013: Bodø, Hammerfest, Kvam, Lindås, Sandnes, Trondheim og Utsira, i alfabetisk rekkefølge. Vi har i denne publikasjonen samlet artikler og bilder fra disse besøkene.

Selv om kommunene er svært ulike, har alle satset godt og systematisk på lokalt kulturutviklingsarbeid gjennom flere år. Felles for kommuner som nomineres til prisen Norges kulturkommune er langsiktig arbeid, overordnet tenkning og god politisk forankring i tråd med kulturlovens intensjoner. I søknadene er dette dokumentert gjennom kommunenes egne presentasjon av seg selv i form av tekst, bilder, planer og strategier. De fleste av kommunene har vært gjennom vurdering i konkurranse med flere kommuner i eget fylke.

Etter besøk i alle de sju kommunene ser vi at det på tross av store forskjeller, er noen felles kjennetegn på tvers av kommunene. Selvfølgelig viste kommunene oss det de er mest stolt av, men møter med kunstnere, kulturarbeidere og frivillige samarbeidspartnere understøttet kommunens presentasjon av godt samarbeid på tvers av offentlig, frivillig og privat sektor. Kommunene er gjennomgående positive til innspill og ideer fra både egne ansatte, kunstnere, kulturarbeidere og frivillige aktører. De fleste møtes med en positiv holdning og velvillig innstilling. Kommunene er realistiske og unngår verken konflikter eller vanskelige diskusjoner, men de velger å være løsningsorienterte og ta fatt i de mulighetene de ser.

Det mest iøynefallende er det gode samarbeidet mellom ildsjeler på tvers av offentlig, frivillig og privat sektor der dialog, positive holdninger og løsningsorienterte tilnærminger står sentralt. Det er ofte enkeltpersoner som både fremmer og hemmer prosesser. Det betyr at skifte av en eller to personer i et samarbeid både kan skape ny giv og nye løsninger, eller stoppe prosesser og reversere positiv utvikling. I de sju kommunene vi har besøkt, har det vært godt samarbeid over tid og mange av ressurspersonene har vært med lenge.

Kommunene er opptatt av helhetlig og langsiktig planlegging og har gjennomgående gode planer og strategier. Sett utenfra virker planprosessene åpne og inkluderende. Det mest overraskende er at kommunenes økonomi og organisering ikke synes å være avgjørende i seg selv.

Kommunene er svært forskjellige når det gjelder både økonomiske og menneskelige ressurser og har valgt ulike innfallsvinkler, ulik organisering og ulike løsninger. De jobber alle med de samme utfordringene knyttet til bygging og sikring av den kulturelle grunnmuren der både bibliotek, kulturskole, frivillige organisasjoner og andre skal ha forutsigbare rammevilkår. De har utfordringer mht steder å være for innøving, utøving, formidling, lagring, møteplasser med mer. De ønsker å sikre kulturarbeidere et næringsgrunnlag og de følger opp barn og unge. Men det er store variasjoner både for løsninger og tilnærming.

Vi møtte et bredt spekter av kulturarbeidere i alle kommunene, og snakket med både kulturansatte og politikere, ansatte i kulturskole, bibliotek og museer, kunstnere og kulturarbeidere, næringsdrivende og representanter fra frivillig sektor. Vi besøkte institusjoner, kulturarenaer, kulturarrangement for hele bredden av kulturlivets aktiviteter og tiltak for barn, unge, voksne og eldre. Vi fikk også med oss mye god dokumentasjon.

For å dokumentere besøkene har vi hatt med oss Ingvild Festervoll Melien, fotograf og journalist, som gjennom tekst og bilder har presentert kjennetegn ved den enkelte kommune. Artikkelen ligger på våre hjemmesider og er samlet til en helhetlig presentasjon i dette heftet.

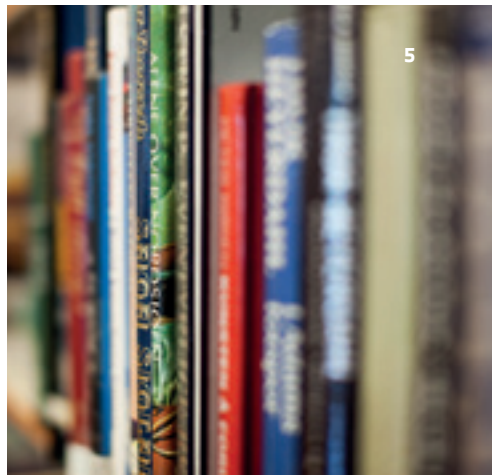
Vi håper heftet gir inspirasjon til andre kommuners lokale kulturutviklingsarbeid.

**NORSK
KULTURFORUM**

Oslo, juni 2014

Per Aimar Carlsen
STYRELEDER

Åse V Festervoll
GENERALSEKRETÆR

2013

Trondheim kommune

NORGES KULTURKOMMUNE 2013

ØVRIGE NOMINERTE:

Hammerfest kommune

Kvam kommune

Utsira kommune

JURYENS BEGRUNNELSE: Trondheim kommune tar det offentliges ansvar for et mangfoldig kulturliv på alvor, og følger dermed opp Kulturlovens formålsparagraf. Mange vil hevde at en by på Trondheims størrelse både vil og bør ha et bredt kulturtilbud. Trondheim kommune viser med sin søknad at dette imidlertid ikke kommer av seg selv. Gjennom langsiktig og god planlegging med gode involveringsprosesser og dialog, har kommunen skapt og bidratt til en imponerende bredde og kvalitet i byens kulturliv. Som regionhovedstad har kommunen også inntatt førerretten for en god kulturutvikling i hele regionen. Trondheim kommune er et eksempel til etterfølgelse for de store byene i Norge; planmessig satsing på en strategisk, langsiktig og inkluderende kulturpolitikk.

Trondheim kommune har et omfattende planverk, og kulturområdet er behandlet både i overordnede, tverrsektorielle og egne planer. Kunst- og kulturplan, kultur- og næringsstrategi, frivillighetsplan, plan for kulturarenaer mm. Kommunen har et eget kulturfond som yter støtte til langsiktige utviklingsprosjekter. Blå har følgende fått støtte: Trondheim Barokk, rekrutteringsprosjektet for korps «Musikk som sprenger grenser» og Cirka teaters scenekunstarena for barn.

Kommunens planprosesser er i særlig grad preget av medvirkning, og planarbeid gjennomføres i nært samarbeid med aktuelle aktører; institusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner. Ungdomsmedvirkning er et eget fokusområde.

Merete Morgenstjerne: «Blåkløkkelykter», Rosenborg park

Fra skolesekk til spaserstokk

For ti år siden var Trondheim en by som satset lite på kultur for sine innbyggere. I dag er de den beste kommunen i landet på kulturfeltet.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Kulturkommune 2013

Trondheim kommune var i 2013 Norges kulturkommune, noe byen er veldig stolt av.

– Det er en stor stolthet blant de som jobber med kultur i Trondheim. Prisen har vært viktig for å synliggjøre det arbeidet vi gjør, forteller Bård Eidet, leder for kulturenheten i kommunen.

Han suppleres av varaordfører Knut Fagerbakke som forteller at de har et overordnet kulturpolitisk perspektiv og jobber godt helhetlig med å få kulturen implementert i de ulike langsiktige kommunale planene.

– Vi jobber stadig med å utvikle alt vi allerede driver med for å bli enda bedre, forteller han. Trondheim har en egen kulturenhet som jobber for å gi byens befolkning økt kulturell kompetanse og livskvalitet.

– Vi har et godt samarbeid innenfor hele kultursektoren, sier rektor ved kulturskolen i Trondheim, Vidar Hjemås. Han understreker at det er viktig for å få til et best mulig kulturtilbud for alle.

– Vi skal nå både amatørerne og de profesjonelle i alle sjangre.

Kultur i dagliglivet

Byen kan skilte med en rekke suksesshistorier og begrunner det hele med den kulturelle grunnmuren.

– Vi satser på kulturen i dagliglivet, det er der vi er gode. Vi jobber mye med de unge og det lokale. Det handler om å bygge grunnmuren nedenfra og opp. Det går ofte på det frivillige, det folk er engasjert i, altså folks fritid, sier Mette Jensen, en av seks engasjerte medarbeidere i FARK, festival og arrangementskontoret i Trondheim.

FARK bistår arrangører, enten de er profesjonelle eller amatører, med alt fra rådgivning til praktisk arbeid.

– Dette er et lavterskeltilbud der målet er å gjøre et kulturarrangement bedre, litt som «hjelp til selvhjelp», forteller daglig leder Janne Serine Størseth. Sammen med sine kolleger har Størseth, i følge seg selv, en takknemlig jobb;

– Hele kulturenheten i Trondheim kommune er en enorm ressurs, den er særdeles effektiv og veldig fleksibel.

FARK samarbeider blant annet tett med Kultursenteret ISAK som også er en del av kulturenheten i Trondheim. Dette er det største og mest aktive kultursenteret for ungdom mellom 16 og 25 år i kommunen. Aktivitetene er basert på ungdommenes eget initiativ og man finner et mangfold av kulturuttrykk, kurs og arrangementer. ISAK kan blant annet tilby lydstudio, fotostudio og en liten kinosal.

– Vi har et veldig inkluderende miljø og det er ca 120 000 besøkende i året, sier daglig leder Tone By.

Trondheim har satset mye på kulturtiltak som fremmer mangfold og inkludering. Dette kan blant annet sees rundt om på de ulike fritidsklubbene, ungdomshusene, på biblioteket, gjennom den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken. Den kulturelle spaserstokken er en del av omsorgstilbudet for eldre der seniorer får være med på ulike kultur- og fritidsaktiviteter, noe som både gir forebyggende og behandlende effekt. Trondheim kommune var først ute med prosjektet og ordningen er i dag et nasjonalt satsningsområde. Trondheim har også gratis utlån av alle kommunale lokaler til fritidskulturlivet, noe som betyr at en rekke barn og unge kan spille i band, skate, danse, male osv i lokaler de ellers ikke hadde hatt tilgang på.

Kulturskole for alle

Kulturskolen er i front når det gjelder både kvalitet og kvantitet i kulturtilbudene:

– Vi vil ha kulturskole for alle. Kultur er kommunikasjon, et utøvende verk, noe som er viktig å formidle, sier rektor Vidar Hjemås.

Kulturskolen i Trondheim opererer ute i bydelene, da spesielt på skolene og har totalt 40 undervisningssteder. De oppfordrer for eksempel alle elever til å bli med i sin bydels kor, korps eller orkester. Kulturskolen tilbyr kurs og undervisning i scenekunst, visuelle kunsthøgskole og musikk. Blant annet har de siden 2011 jobbet med prosjektet Fargespill, et flerkulturelt integrering og rekrutteringsprosjekt som bygger på en idé fra Fargespill Bergen.

– Vi benytter oss av den kulturen folk fra andre land har

“

«Det er en stor stolthet blant de som jobber med kultur i Trondheim. Prisen har vært viktig for å synliggjøre det arbeidet vi gjør.»

Bård Eidet, leder for kulturenheten

Merete Morgenstjerne: «Ballet Mécanique», Rosenborg park

med seg. I løpet av et år blir det satt sammen til en forestilling som vises under Kammermusikkfestivalen, fortsetter Hjemås.

Kulturskolen i Trondheim får bred dekning utad som en god foregangsmodell fordi de blant annet tilbyr likt tilbud til alle, uavhengig av økonomisk og kulturell bakgrunn.

– Man legger grunnlaget for Trondheim som kulturby etter hva man kan tilby de unge, de som skal opp og frem, supplerer leder i kulturenheten Bård Eidet.

Kunstby

Et annet felt der Trondheim har markert seg også utenfor landets grenser, er bruken av kunst i offentligheten. Dette er noe varaordfører Knut Fagerbakke trekker spesielt frem;

– Noe av det jeg er mest stolt av er at Trondheim satser på kunst på nye bygg og i det offentlige rom.

Satsingen på utsmykning av kommunen, både inne og ute, har pågått siden 2002 og gjør Trondheim til den kommunen i landet med mest kunst i det offentlige rom.

– Prosjektet har fått et veldig positivt omdømme og noe

av kunsten omtales også internasjonalt, sier Ulrika Wallin, rådgiver og kurator i kommunen. Trondheim bruker årlig 1,25% av det totale investeringsbudsjettet på kunst.

– Vi ønsker å få kunsten ut til folket, der de bor og lever, fortsetter Wallin. Prosjektet er et tverrfaglig samarbeid innen byutvikling og de som drifter byen.

Godt samarbeid

Knut Fagerbakke peker på at samhandlingen mellom kommunenes rolle, de frivilliges rolle og de profesjonelle sin rolle er avgjørende for et godt kulturliv og den kulturelle infrastrukturen.

– I motsetning til for ti år siden er vi i dag en aktiv kulturaktør. Vi støtter både det profesjonelle kulturlivet og tar ansvar for de som faller utenfor, avslutter varaordføreren.

“

«Det er ingen møteplikt
eller trenere, men et selvorganisert
aktivitetstilbud som handler om gruppedynamikk
og mestring.»

Tor Haave, prosjektleder for prosjektet Østbyen
(Trikkestallen skatepark, Studio Øst og Buranhus musikkcenter)

Kulturskolen: Simen Løberg Lierhagen,

«Me in nature» 📍

Trikkestallen skatepark 📍

Fritidsklubb: Aktivitetslokale 📍

Fritidsklubb for alle

Fritidsklubbene i Trondheim er en møteplass der ungdom får sosial- og kulturell tilhørighet og kan realisere ideene sine.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Eget manifest

– Man blir veldig ufarlig når man jobber på en fritidsklubb, en mellomperson mellom ungdommene, skolen og foreldrene, sier Julie Frigstad Ottesen, daglig leder ved Chappa kulturhus for barn og unge.

Trondheim kommune har de siste årene satset mye på å utvikle gode fritidsklubber for byens ungdom der de kan være etter skoletid. Det er utarbeidet et eget manifest av kulturenheten i kommunen som blant annet sier at fritidsklubbene skal være så spennende at ungdommene går dit og så trygt at foreldrene lar dem få lov.

– Ungdommene bruker fritidsklubbene som en fellesskapsarena der de kan delta i ulike aktiviteter og treffe «signifikante» voksne, forteller Bård Eidet, leder for kulturenheten. I manifestet, som Eidet har vært med på å skrive, står det blant annet at hver enkelt fritidsklubb skal ha et spesielt ansvar for ungdom i sitt nærmiljø og at det skal finnes kompetente voksne som tar ungdommene på alvor.

Trondheim har seks kommunale fritidsklubber rundt om i byen. Disse samarbeider ofte tett med de nærliggende skolene.

– Vi samarbeider om elever som trenger ekstra oppfølging. Blant annet har vi egne jentegrupper, sier Ottesen på Chappa kulturhus. Hun var blant annet med på å starte gruppa «PMS-piker med spiker», en sløydgruppe for jenter som ville gjøre noe nytt.

– Man må tenke litt nytt når man får inn litt annerledes jenter, fortsetter Ottesen.

Fritidsklubbene er hovedsakelig for de mellom 13 og 17 år og skal «være et alternativ og et supplement til det frivillige foreningsliv og til kommersielle aktører» står det i manifestet. Det kreves minimum tre års høyskoleutdanning av de som skal lede fritidsklubbene, noe som er en del av satsingen kommunen har på profesjonalisering av åpne fritidstiltak.

Mange kulturuttrykk

– Vi har folk som er her hver dag, syv dager i uka. Ungdommer kommer hit fra hele Trøndelag, sier Tor Haave om Trikkestallen skatepark i Østbyen.

Hallen er drevet av Trondheim Skate Association med støtte fra kommunen. Dette sparer samfunnet for millioner sett i forhold til at kommunen som enkeltaktør skulle drevet og kostet det hele. Det er fortrinnsvis gutter med stort bevegelsesbehov og mye energi som benytter hallen mest. Tor Haave er prosjektleder for prosjektet Østbyen som i tillegg til Trikkestallen skatepark også omfatter Studio Øst og Buranhus musikksenter. Trikkestallen er en av de største innendørs skateanleggene i Norge og et yndet fritidstilbud for mange unge.

– Det er ingen møteplikt eller trenere, men et selvorganisert aktivitetstilbud som handler om gruppedynamikk og mestring, fortsetter Haave. Han tar seg gjerne en tur i hallen for å skate med de ungdommene som henger der.

Trondheim kommune arbeider for at fritidsklubbene skal være tilgjengelige for all ungdom og skape et inkluderende samfunn uavhengig av bakgrunn og ferdighet. Ungdommene får varme måltider, enten gratis eller til en veldig billig penge. Hvert år er det ca 35 000 besøkende, og alle arrangementer er selvfølgelig rusfrie.

– Vi drar nytte av ungdommene med flerkulturell bakgrunn, for eksempel når det gjelder mat. I fjor «spiste vi oss verden rundt» der ungdommene selv lagde maten, forteller Ottesen.

Det største fritidssenteret for ungdom i Trondheim er kultursenteret ISAK. De tar sikte på de som er mellom 16 og 25 år, en noe eldre aldersgruppe enn hva fritidsklubbene har. Det er opp til de som bruker huset å fylle huset med det innholdet de vil ha. På ISAK gjennomføres det flere arrangementer i uka, enten det er utstillinger, foredrag eller konserter.

– ISAK er sannsynligvis det største og mest mangfoldige kultursenteret i landet når det gjelder bredde i kulturuttrykk, sier daglig leder Tone By om huset. ISAK tilbyr ulike studier innen lyd og bilde og huser også egen kinosal.

Trondheim kommune har de siste årene satset mye på kultur- og fritidstilbudet for barn og unge:

– Vi har en stor bredde av aktiviteter, lokaliteter, utstyr og kompetente voksne, avslutter Bård Eidet.

Bandøvelse 00

“

«ISAK er
sannsynligvis det største
og mest mangfoldige
kultursenteret i landet
når det gjelder
bredde i kulturuttrykk.»

Tone By, daglig leder

Kultursenteret ISAK ◉
Aktivitetslokale ◉

Kunst ute, kunst inne

– Ser vi en bydel som har behov for å styrke kunsten, så kan vi gå inn der og gjøre noe med det. Vi vil ha nyskaping og fleksibilitet.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Det sier Ulrika Wallin. Hun er ansatt som rådgiver i Trondheim kommune med fokus på å styrke kunsten i det offentlige rom.

Trondheim har sannsynligvis Norges største samling av samtidskunst i det offentlige rom. Kommunen vedtok allerede i 2002 å innlemme kunst og kultur i kommuneplanene etter som dette er viktige faktorer for et godt bymiljø. Før dette var ordningene lite fleksible i forhold til kunst i bymiljøet. I dag tenkes det mer helhetlig, og samspillet mellom arkitektur, infrastruktur, kunst og kultur er med på å skape trivsel og gode opplevelser i Trondheim. Det er allerede laget flere bøker om temaet og prosjektet er godt kjent utenfor landets grenser. Prosjektet er tverrfaglig og omfatter blant annet byutvikling, drifting av byen og kunstnerne selv.

Stor kunstfaglig kompetanse

– Kunst i det offentlige rom er ikke noe nytt. Til alle tider har kunst blitt brukt for å vise satsningsområdet i et samfunn, se bare på de gamle grekerne eller innen religion, fortsetter Wallin.

«Vi ønsker at barna skal lære seg å fabulere og snakke rundt profesjonell kunst, og at det skal bli en vanlig del av deres liv.»

På ti år har Trondheim hatt 210 utsmykkingsprosjekter på 134 steder i byen. 224 profesjonelle kunstnere har vært med, og 164 oppdrag har vært gjort med eksterne kunstnere eller prosjektledere. Bare på St. Olavs Hospital har det blitt brukt 60 millioner kroner på kunst.

Trondheim bruker årlig 1,25% av det totale investeringsbudsjettet på kunst i det offentlige rom. Kunstfaglig kompetanse finnes i alle ledd fra planlegging til utbygging eller restaurering. Det legges vekt på kvalitet og nyskaping. Kommunen har prioritert barnehagene og de fleste nye

barnehager i Trondheim har kunst som en del av bygget eller utemiljøet.

– Vi ønsker at barna skal lære seg å fabulere og snakke rundt profesjonell kunst, og at det skal bli en vanlig del av deres liv, sier Wallin.

En naturlig del av hverdagen

Kunsten er både temporær (tidsbegrenset) og permanent. For eksempel ble det i 2007 arrangert et tre måneders langt prosjekt kalt «Generator». Prosjektet besto av ni kunstinngrep i Trondheims offentlige rom og satte søkelyset på ulike aktuelle og samfunnsrelaterte spørsmål med utgangspunkt i «den norske utsmykkingspraksisen og den øvrige samtidskunsten». Ettersom prosjektet var temporært, utfordret kunstnerne den eksisterende og permanente utsmykkingspraksisen. Blant annet kunne publikum få glede av ni trehytter, laget av den japanske kunstneren Tadashi Kawamata, oppe i trærne ved Vår Frue kirke. Hyttene var i en periode med på å endre hele nærmiljøet og de vanlige rutinene i hverdagen.

Også nye bygg, skoler og velferdssentre har fått kunsten implementert.

– På ungdomsskolen ønsker vi å utforske hva kunst er. Det er gjerne i den alderen man stagnerer litt i det å fabulere rundt kunst, sier Wallin og fortsetter:

– Samtidig må man tenke helt annerledes på for eksempel helse- og velferdssentre. Der handler det mer om å skape trygge omgivelser for brukerne, for eksempel sansehager for demente.

Trondheim kommune ønsker å gi sine innbyggere et unikt innblikk i vår egen samtidskunst og gjøre kunst til en naturlig del av både hverdagen og livet.

“

«I dag tenkes det mer
helhetlig, og samspillet mellom arkitektur,
infrastruktur, kunst og kultur er med
på å skape trivsel og gode opplevelser
i Trondheim.»

Ulrika Wallin, rådgiver i Trondheim kommune

Merete Morgenstjerne: «Blåklukkelykter», Rosenborg park ▶
Mats Olofgörs og Torbjörn Johansson: «Reflexions», Museumsparken ▶

2013

ØVRIGE NOMINERTE:

Hammerfest kommune

Verdens nordligste kulturby

– De myke verdiene som kultur er veldig viktige og må gå hånd i hånd med de harde verdiene i næringslivet for at kommunen skal fungere. Det at Hammerfest har blitt vurdert som en meget god kulturkommune er jo veldig inspirerende.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Ordene kommer fra Reidar Næss, fagleder for idrett i Hammerfest kommune. Selv om han ikke jobber direkte med kulturdelen i kommunen er han likevel klar på at kultur er avgjørende for Hammerfest sin nåtid og fremtid.

Hammerfest var i 2013 en av fire kommuner nominert til Norges kulturkommune. De fikk ikke prisen, men er likevel svært stolte over nominasjonen.

– Nominasjonen legitimerer måten vi arbeider på i kommunen, sier biblioteksjef Grethe Johannessen, og suppleres av virksomhetsleder for kultur og idrett Lars Aude Arnesen:

– Vi må bruke dette til å gjøre oss enda bedre og bevare vår posisjon.

Stor utvikling

I 2002 vedtok Stortinget å etablere petroleumsanlegg på Melkøya utenfor Hammerfest. Kommunen har siden den gang hatt formidabel vekst, ikke bare innen næringslivet men også innen kulturlivet. Statoil, og det italienske olje- og gasselskapet ENI, som er hovedaktørene innen gass- og oljevirksheten i Hammerfest, så tidlig hvor viktig og hvilken verdi det var å ha et godt kulturliv både med tanke på stedsutvikling og identitet, samfunnsbygging, trivsel og bolyst. Kultur- og næringslivet har, og har hatt, flere samarbeidsprosjekter i kommunen. Blant annet har ENI de siste årene støttet kulturskolen med innkjøp av fioliner slik at barn i grunnskolen skal få opplæring på strykeinstrumenter.

Men det er ikke bare næringslivet som ser verdien av kultur, også Hammerfest kommune og innbyggerne generelt er viktige aktører.

– Trøkket kommer fra alle hold. Alle snakker det samme språket når det gjelder kultur, forteller varaordfører Marianne Sivertsen Næss og fortsetter:

– Hvis man har et godt nettverk og god kompetanse og får disse til å samhandle, får man en kontinuitet i arbeidet som er veldig viktig. Hammerfest kommune er en av de viktigste støttespillerne til kulturlivet i byen.

Kultur for alle

Høsten 2008 sto Arktisk kultursenter (AKS) ferdig, et regionalt kulturhus for kommunene Hammerfest, Kvalsund og Hasvik. Dette er et av Norges mest komplette og mangfoldige kulturhus med gode fasiliteter for blant annet kino, konserter, teater, utstillinger og ikke minst dans. Nasjonalballetten betrakter AKS som et av de fire beste dansehusene i Norge, blant annet på grunn av de spesialbygde gulvene. Hammerfest er, til tross for sin forholdsvis lille størrelse, en av de viktigste sentra for dans og utviklingen av dans i Norge og Barents-regionen. I tillegg holder kulturskolen til i huset, med gode øvingsrom og lokaler for ulike typer kulturaktiviteter.

– Et aktivt kulturliv krever skikkelig infrastruktur. Vi har lagt oss på et høyt nivå både når det gjelder funksjonalitet, teknisk utstyr og kompetanse blant de ansatte, forteller Gerd Hagen, kultursjef i Hammerfest.

Kulturskolen i Hammerfest har tilbud både til barn og voksne. Dessuten er de en av få kulturskoler i landet som overtar noe av undervisningen i grunnskolen fra 1.–4. trinn. Blant annet har elevene opplæring i sang, dans, rytme og blåseinstrumenter.

«De myke verdiene som kultur er veldig viktige og må gå hånd i hånd med de harde verdiene i næringslivet for at kommunen skal fungere.»

Kulturskolen arrangerer også Kulturtrøkk en gang i året, et samarbeidsprosjekt mellom Hammerfest kommune, Norges Musikkhøgskole (NMH) og Statoil. Prosjektet involverer barn og unge i Hammerfest og masterstudenter fra NMH og resulterer i mange ulike arrangementer for lokalbefolkningen og næringslivet. Også barnas verdensdager, et konsept eid av Rikonsertene som har sitt utspring fra Oslo World Festival, blir arrangert for andre gang i Hammerfest i år.

– Utfordringer tidligere har vært å finne passende kulturarrangementer til de ulike aldersgruppene, spesielt til de yngste. Da barnas verdensdager kom på banen tenkte vi bare «yes», det er dette vi trenger, sier kulturhusleder Linda Hassfjord.

Innovativt miljø

I Hammerfest bor det omkring 10 300 mennesker i et forholdsvis geografisk lite område. Det er derfor ikke langt mellom de ulike kulturvirksomhetene. Som en del av kultursatsingen i Hammerfest har det gamle Findusområdet, der det før lå en fiskefabrikk, blitt gjort om til viktig og allmenn infrastruktur. Arktisk kultursenter er en del av denne endringen av byen.

Hammerfest har også vedtatt en egen lysplan kalt «En by av lys», et prosjekt av scenografen Kristin Bredal med utgangspunkt i mørketiden og polarlyset. Prosjektet legger opp til et energibesparende og dynamisk lys for hele byen. Blant annet er Arktisk kultursenter en viktig del av prosjektet med en lyssatt glassfasade av snøkrystaller som gir farge etter nordlysets fargespekter.

Ved siden av Arktisk kultursenter ligger VERK, et innovasjonssenter og gründerhub som startet som galleri i 2010. I dag har VERK fem ansatte som er med på å sette sitt preg på, og utvikle miljøet, både i og rundt Hammerfest.

– Vi ønsker å skape et samarbeid med kreative «turbofolk» i alle kommuner i Finnmark slik at vi for eksempel kan samarbeide enda tettere med oljenæringen. VERK har som ambisjon å levere til oljeindustrien ettersom sektoren ønsker å bli en del av det nordnorske miljøet, sier daglig leder Synnøve Aukan.

«Vi ønsker å skape et samarbeid med kreative «turbofolk» i alle kommuner i Finnmark.»

VERK satser på mer enn bare oljen og har blant annet startet lokalavisa Hammerfestingen og har på få år vært med på å blåse liv i fem nye bedrifter innen blant annet arkitektur, foto og reklame. Hammerfest kommune er også her en viktig støttespiller.

Utfordringer

Den positive utviklingen de siste tolv årene innen nesten alle sektorer har vært med på å skape bolyst og stedsidentitet blant Hammerfests befolkning. Likevel er det alltid utfordringer som må tas tak i. Bibliotekloven av 2013 fastslår at dagens norske bibliotek skal være en møteplass, dialogarena og demokratibygger mer enn det var før. Krav til moderne

bibliotekdrift er vanskelig å innfri med de lokalene Hammerfest bibliotek har i dag. Biblioteket opplever en nedgang i antall besøkende som resultat av endrede adferdsvaner blant folk, samt lett tilgang på billigbøker og e-bøker.

Samtidig har ikke lenger Finnmark fylkesbibliotek en egen avdeling i Hammerfest.

– Vi har vært vant til å tenke utover kommunegrensene når det gjelder hva biblioteket skal tilby. Nå må vi lære oss å tenke nytt med utgangspunkt i hva Hammerfests befolkning har behov for. Vi må nok i større grad kjøre på popularitet og aktualitet, og det er litt skummelt ettersom vi også vil være et bibliotek som representerer bredde og kvalitet, forteller biblioteksjef Grethe Johannessen. Biblioteket planlegger å endre planløsningen slik at det blir mer tidsriktige lokaler.

Hammerfest satser også mye på barn og unge og driver blant annet ungdomshuset Bootleg for ungdommer mellom 13 og 22 år. Huset har en rekke aktiviteter og tilbud og det er høy faglig kompetanse blant de ansatte. Hovedutfordringen ligger her i at ungdomskultur, uansett hvor det er, endrer seg raskt og at aktivitetene ikke alltid treffer alle aldersgrupper.

Daglig leder Henrik Skjelbred er veldig bevisst de ulike aldersgruppene og deres behov:

– De yngste vil gjerne ha styrte aktiviteter, mens de eldste gjerne vil styre aktivitetene selv. Ting skjer fort og man følger ikke samme oppskrift år etter år. Det mest populære nå er dataparty over en hel helg der både gutter og jenter deltar, forteller han.

Også når det gjelder stedsidentitet, historie og formidling av kulturarven møter Hammerfest utfordringer. Få vet at noen av de hardeste kampene under 2. verdenskrig skjedde nettopp i Finnmark og Hammerfest. Oppgaven med å formidle denne viktige kunnskapen, både til lokalbefolkningen, men ikke minst til resten av Norge, er noe av utfordringen Gjenreisningsmuseet i kommunen står overfor. Hammerfests krigshistorie er noe av grunnlaget for hvordan byen er i dag.

Godt omdømme

Hammerfest er et knutepunkt i Vest-Finnmark og er bevisst ansvaret dette medfører. Kommunen preges av en ja-ånd der positivitet, fellesskap, samarbeid og mestring er viktige faktorer for at kulturlivet har lyktes så godt. Hammerfest ansees som den beste kommunen i landet på integrering og nettverksbygging, mye takket være kulturarbeidet. Det å bli nominert til Norges kulturkommune har også vært med på å styrke dette arbeidet.

– Man bygger en vinnerkultur av forskjelligheter, avslutter kulturhusleder Linda Hassfjord.

“

«Man bygger en
vinnerkultur av forskjelligheter»

Linda Hassfjord, kulturhusleder

19

Bibliotek ●
Ungdomshuset Bootleg ●
Arktisk kultursenter ●

En by av dans

Hammerfest har gjennom de siste tre tiår befestet sin posisjon som en viktig arena for dans i Norge. Det vil flere og flere ta del i.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

– Hammerfest er jo en ganske liten plass, så at det er så mye dans her er jo ganske uvanlig. Det forteller Susanne Næss Nielsen, direktør i Dansearena nord, et kompetanse- og nettverkssenter for profesjonell dansekunst i Nord-Norge.

Hammerfest har lenge blitt betraktet som et av de viktigste møteplassene for dansekunst i Norge, da spesielt i Nord-Norge. Ettersom det kun finnes to nasjonale danseinstitusjoner i landet, Carte Blanche og Operaen, foregår 90 prosent av dans i det frie felt. Dermed har Hammerfest fått stor pågang ettersom kompetansen og lokalene som finnes er noe av det beste innen feltet i hele landet.

Tre dansevirkksomheter

Mye av æren for Hammerfests sterke posisjon innen dansefeltet kan tillegnes teatersjef Solveig Leinan-Hermo. Sistnevnte feirer i 2015 40 år som dansekunstner. I 1980 startet hun opp det første dansesenteret i Hammerfest og i 1985 bygde hun og mannen hus med eget dansestudio i førsteetasjen der hun årlig har undervist over 300 elever, i tillegg til virksomhet med profesjonelle dansere og produksjon av danseforestillinger. I dag driver hun den profesjonelle sceniske virksomheten Stellaris DansTeater som setter opp flere forestillinger vært år, både i inn og utland, og da spesielt i Barentsregionen og nordområdene. Stellaris DansTeater fyller 35 år i 2015.

– Hammerfest kommune har vært veldig grei med meg. Folk omtaler både meg og Stellaris veldig positivt, sier Leinan-Hermo.

Som et resultat og en forlengelse av Leinan-Hermo sitt arbeid, har det, i tillegg til Dansearena nord, blitt etablert en egen dansefestival i Hammerfest kalt DanseFestival Barents. Festivalen er en av få profesjonelle dansefestivaler i Norge og har fokus på dansekunst.

– Jeg jobber mye med å lage et program som kommuniserer bredt, både i alder og i forhold til nasjonaliteter. I år har vi også fokus på ny teknologi og hvordan dansekunst og scenekunst kan anvende ny teknologi for eksempel i forhold til bruk av energi, forteller daglig leder Jørgen Knudsen.

Både DanseFestival Barents og Dansearena nord har lokaler i Arktisk kultursenter. Kultursenteret blir betraktet som et av de beste husene for dans i Norge, blant annet på grunn av spesialbygde gulv som er gjennomprøvd av Solveig Leinan-Hermo gjennom 25 år, og som har forårsaket lite skade.

– Vi tar imot kunstnere her hele året, og folk kan søke om å få komme på residens. Da er de ofte her over en lengre periode og bor i egen residensbolig. De som kommer må ha tilknytning til Nord-Norge, for eksempel gjennom lokale utøvere eller at visningen skjer i området. Det kommer mange både fra Norge, Sverige, Finland og Russland, sier Susanne Næss om noe av det Dansearena nord tilbyr.

Favner bredt

I Hammerfest tilbys det opplæring i dans fra barnehagealder til man er pensjonist. Det er to fast ansatte danselærere ved kulturskolen i tillegg til den virksomheten Solveig Leinan-Hermo driver med profesjonelle dansere.

– Folk har et bevisst og reflektert forhold til dans ettersom det er folkeliggjort gjennom et mangfold av forestillinger på diverse scener og arenaer over mange år. Her er det helt naturlig å gå på danseforestillinger, forteller kultursjef i kommunen Gerd Hagen, som får støtte av Susanne Næss Nielsen i Dansearena nord:

– Jeg synes vi bidrar til at Hammerfest er en spennende by, kanskje spesielt i møtet mellom dansen og publikum. Folk skjønner at dette ikke bare er noe man gjør på fritiden, men at det faktisk er et viktig yrke.

Ettersom dans generelt blir lite omtalt, og at mye av det som skjer innen feltet er Oslo-basert, visste Solveig Leinan-Hermo tidlig at det var viktig å etablere en egen nordnorsk dansprofil. Ringvirkningene av arbeidet både til Stellaris DansTeater, Dansearena nord og DanseFestival Barents strekker seg i dag langt utover Norges grenser.

– Sentrum er her man er, da får jeg heller få kreftene hit, avslutter Leinan-Hermo.

2013

ØVRIGE NOMINERTE:
Kvam herad

Kvam bygdemuseum, Storeteigén

Opp og fram i Kvam

– Vi liker å ha med folk utenfra, vi er ikke oss selv nok.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Ordene er Solfrid Aksnes sine, daglig leder i Harding Puls, og betegner mye av hvordan Kvam herad jobber med kultur. I den vakre Hardangerbygda florerer det av gode kulturtilbud, et yrende kunstliv og overalt finnes det ildsjeler som brenner for bygda og for kulturlivet.

– Bygdenorge er den beste tumleplassen for kultur, sier Arne-Kristian Glück-Teigland, entreprenør, museumsforvalter og festivalsjef for Bygdalarm. Gjennom sitt eget firma Bygdagnist forvalter han og kona Kvam bygdemuseum Storeteigen som eies av kommunen og som er del av Hardanger og Voss museum.

Bygdagnist, som har fem ansatte, gjennomfører også en rekke tiltak for barn, unge og voksne. De satser på å ha et inkluderende tun for alle aldersgrupper, noe som for eksempel innebærer velur-lounge med egen VHS-kino og senioryoga. I 2007, året etter at Glück-Teigland vendte hjem fra studier i Bergen, opprettet han festivalen Bygdalarm, et arrangement for populærmusikk i fantastiske omgivelser.

– Det er jo så mye kraft i dem. Glück-Teigland betyr utrolig mye for kommunen, smiler varaordfører Borghild Storaas Ones.

«Bygdenorge
er den beste tumleplassen
for kultur.»

Søkte etter utlendinger

I 2007 var folketallet i Kvam synkende og kommunen gikk blant annet ut med en annonse i det nederlandske bladet Bildkunst der de ønsket utenlandske kunstnere velkommen til bygda. Prosjektet ble kalt Kvammalokk og var starten på kommunens satsing på kunst og kunstfaglig kompetanse. Responsen var enorm og i dag er det et yrende kunstliv i hele kommunen.

Med eget hus for både lokale og tilreisende kunstnere som kan være på residens, samt nyopprettet kunstscole og eget

kunsthuss med internasjonal anerkjennelse, hevder Kvam seg i toppen både når det gjelder kunst og kultur. Kvam har også, i samlokalisering med Bergen kommune, tilgang på kunstnerbolig i Berlin der kunstnere fra Hardanger, eller med sterk tilknytning til regionen, kan søke om inntil tre måneders opphold.

– Det er veldig interessant og inspirerende at verden kommer til Hardanger. Det er vår oppgave å inkludere dem i miljøet, sier Solfrid Aksnes.

Kommunal satsing

Når det gjelder å fronte kulturlivet brukes Hardanger som merkevare bevisst, både av kommunen, de ulike organisasjonene og av kulturarbeiderne. Dette kan sees i mange sammenhenger og er nå veldig aktuelt i forbindelse med grunnlovsjubileet 2014.

– Hardanger er kanskje selve ikonet for nasjonalromantikken. Dagens samtidskunstnere tar i bruk det samme landskapet, men på sine egne måter og premisser, forteller Aksnes.

Kommunen fungerer som tilrettelegger for mange av kulturaktivitetene i kommunen og samarbeider godt med de ulike organisasjonene. Kvammalokk, som etter hvert gikk over til å hete Hardangerlokk ettersom det skulle omfatte hele regionen, er et godt eksempel på dette.

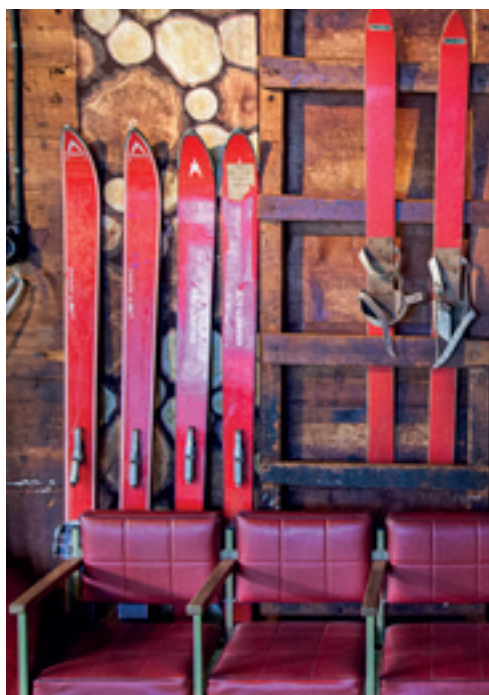
Kommunens kulturskole blir sett på som et viktig samfunnsmessig tilbud for barn og unge, og kommunen ønsker at flest mulig skal få ta del i aktivitetene. Kulturskolen har kort venteliste og søskenmoderasjon. Skolen har en rekke tilbud der man blant annet kan få opplæring på steelgitar, slåtte-trommer og dans.

Kulturskolen fikk tildelt «Barnas verdensdager» fra Riks-konsertene i 2013 og arrangerer selv «Fleire fargar i Kvam». Sistnevnte er et fagtilbud som tar i bruk sang, dans, musikk og historier fra hele verden for å fremme samhandling og forståelse mellom barn og unge med ulik kulturell bakgrunn.

“

«Hardanger er kanskje selve ikonet for nasjonalromantikken. Dagens samtidskunstnere tar i bruk det samme landskapet, men på sine egne måter og premisser.»

Arne-Kristian Glück-Teigland,
entreprenør, museumsforvalter og festivalsjef for Bygdalarm

Kunsthuset Kabuso ●●
Bygdagnist: Velur-lounge med egen VHS-kino
og senoryoga, Kvam bygdemuseum ●
Hardanger Fartøyvernssenter ●
Kulturskolen ●●

Fra Hardangerbåt til hardingfele

I Norheimsund finnes ett av tre nasjonale fartøyvernssentre. Hardanger Fartøyvernssenter driver både med fartøyvern, museum og inntil i fjor også ungdomsarbeid. Håndverket er en sentral del av praksisen ved senteret og er også viktig i forhold til kulturminnevern og Hardangers historie.

Restaureringen av gamle båter skjer etter strenge antikvariske retningslinjer, og så lenge det er mulig skal de gamle materialene brukes. Senteret eier og drifter flere større fartøy, blant annet den gamle hardangerseilskuta «Mathilde» som også fungerer som leirskole. Hardanger Fartøyvernssenter er del av Hardanger og Voss museum.

En annen viktig del av historien er Kvams store sønn, komponisten Geirr Tveitt. Tveitt levde fra 1908 til 1981 og regnes som en av de viktigste norske komponister for sin tid. Han lagde mye musikk basert på norsk folkemusikk og ikke minst basert på den norske hardingfela. Et av hans mest kjente verk er «Hundrad hardingtonar» for symfoniorkester.

På bakgrunn av dette arrangeres det hvert år festival i Norheimsund kalt «Hardingtonar». Festivalen har vokst til å bli et viktig kulturarrangement i regionen med både lokale og nasjonale artister. I år kommer blant annet Annbjørg Lien, Wolfgang Plagge og Bergen Filharmoniske orkester. Samtidig med musikkfestivalen arrangeres Hardanger Trebåtfestival der Hardanger Fartøyvernssenter er en sentral aktør. Hardingtonar og Hardanger Trebåtfestival går hånd i hånd.

“

«Å være her
er veldig interessant og dynamisk,
folk er så positive».

Hans Pulles fra Nederland

Hardanger kunstskele ○○

Velkommen kunstner!

Slik lød overskriften da Kvam herad ville gjøre noe med det synkende befolkningstallet i 2007, samtidig som de ville satse på mer kunst for innbyggerne.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

– Å være her er veldig interessant og dynamisk, folk er så positive. Det sier Hans Pulles fra Nederland. Han kom til Ålvik i Kvam for fire år siden med hele familien. I dag er han med å drive Kunstnerhuset Messen midt i Hardanger.

Kvam herad ønsket å snu den dalende trenden, da folketallet gikk nedover i 2007. I tillegg ønsket de kompetanse til å starte en ny kunsthøgskole i Hardanger. Med annonser på trykk både i utenlandske og norske aviser kom det flere til bygda enn kommunen hadde sett for seg. Prosjektet ble kalt Kvammalokk og seinere Hardangerlokk for å omfatte hele Hardangerregionen. Nye prosjekter som har oppstått i kjølvannet av Hardangerlokk har fått 1,3 millioner i bolystmidler og skal nå følges opp og videreutvikles.

Kunstnerhus og kunstforum

Kunstnerhuset Messen var opprinnelig administrasjonsbygning for industrien i Ålvik, men ble for noen år siden gjort om til kunstnerhus der både lokale kunstnere har sine atelier, samtidig som utenlandske kunstnere kan komme å bo og virke der i opptil tre måneder. I løpet av et år er det ca 25 gjestekunstnere innom huset i kortere eller lengre perioder.

En av pådriverne for å få til et slikt kunstnerhus i Kvam var det tverrfaglige kunstforumet Harding Puls. Forumet, som ble opprettet i 1993, består av en rekke kunstnere og kulturformidlere innen alle kulturfelt. Medlemmene må ha tilknytning til Hardanger og flere opptre både nasjonalt og internasjonalt. Forumet både igangsetter og gjennomfører en rekke prosjekter. Blant annet driver de nå med et landskapskunstprosjekt rundt om i Hardangerkommunene.

Kvam herad, sammen med fylkeskommunen, er to av de viktigste støttespillerne for Harding Puls, både økonomisk, men også i form av utleie av lokaler og for å finne gode løsninger i det daglige.

– Når det gjelder kunst spesielt, setter vi i gang før vi får det fullt finansiert. Det er viktig for å få ting i gang, en form for ekstremsport. Viljen til å gjøre noe og få til ting er sterk, sier Solfrid Aksnes, daglig leder i Harding Puls.

Mange institusjoner

I tilknytning til Harding Puls drives det et galleri i Norheimsund kalt Galleri Puls, der kommunen betaler husleien for galleriet. Hovedsakelig er det kunstnere fra Hordaland som stiller ut, i tillegg til gjestekunstnere fra Messen. Linkene mellom Harding Puls, Messen og Galleri Puls er derfor sterke, i tillegg til at kommunen er en viktig støttespiller.

I Øystese, nabobygda til Norheimsund, ligger Kunsthuset Kabuso, et kunsthus med internasjonal anerkjennelse som har huset alt fra Harriet Backer til Damien Hirst. Kabuso er del av Hardanger og Voss museum og nabo til Ingebrigt Vik Museum, sistnevnte norsk billedhugger som levde fra 1867 til 1927.

Kabuso ble valgt til Hordalands tusenårssted og skal være et senter for profesjonelle kunst- og kulturuttrykk. I tillegg har huset en meget god kammermusikksal som brukes hyppig gjennom hele året. Kabuso har årlig 25 konserter og seks utstillinger. Nå satser huset på egenutstillinger som skal trekke publikum til bygda. Til det har de blant annet fått med seg den amerikanske lyskunstneren James Turrell, kanskje mest kjent fra blant annet utstilling i Guggenheim Museum i New York. Turrell har også en skulptur i skulpturparken på Ekeberg.

Som et av de siste tilskuddene til kommunen ble det i 2013 etablert egen kunsthøgskole. Hardanger Kunsthøgskule, eller HAKU som den kalles, er en privat drevet skole med 13 elever innværende år. Skolen tilbyr toårig utdanning med basisfag som tegning, maling, skulptur og keramikk. Skolen er primært for voksne og fungerer ofte som grunnlag for å søke videre til kunsthøgskoler.

– Vi tilbyr også fag som kunstterapi og entreprenørskap. Det er viktig å lære seg håndverket fra bunnen. Skolen har blitt en «puls» i distriktet, sier daglig leder Dag Rune Mo.

Kunsthuset Kabuso i Øystese ◉
 Illustratøren Anna Suwalowska
 fra Polen og hennes verk i
 Kunstnerhuset Messen i Ålvik ◉

2013

ØVRIGE NOMINERTE:
Utsira kommune

Utsira; liten øy, stor velvilje

– Hvis dere ikke har fått energi når dere har vært her, så må dere ta kontakt med ordføreren.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Norges minste kommune målt i folketall har nemlig en egen visjon: Utsira gir energi. Det er miljø- og plansjef Atle Grimsby som understreker budskapet.

Utsira ligger ca en time med båt sørvest for Haugesund. Innbyggertallet måler kun 211 stykker, men kommunen ble likevel kåret til Rogalands kulturkommune i 2013 og nominert til prisen Norges kulturkomme samme år. Kommunen har ingen egen kultursjef, men alle, både unge og gamle, er likevel sterkt involvert i øyas yrende kulturliv.

– Det går ikke an å bo på Utsira og ikke delta i fellesskapet, sier formann i øyas musikkorps, Geir-Helge Rasmussen.

Musikkorpsset er en viktig del av øyas identitet og samhold, og har tradisjonelt vært en av de viktigste kulturbærerne med røtter tilbake til 1960-tallet. Korpset er et generasjonskorps der de eldste og de yngste må lære seg å samarbeide. De siste årene har de ikke hatt kapasitet til å drive korpset, noe som resulterte i en 17. mai uten korps i 2013.

– 17. mai i fjor var en voldsom vekker. Uten korps så det ut som et protesttog. Derfor fikk vi korpset opp og gå igjen, forteller Rasmussen. For å sikre kontinuiteten i korpset gis det nå tilbud om opplæring på korpsinstrumenter for elever i 3. og 4. klasse.

Sirakompasset

I januar 2011 åpnet Utsiras nye storstue. Sirakompasset, som bygget blir kalt, er sentralt plassert på øya og inneholder blant annet Utsira scene og amfi, skole, barnehage og kultur-skole.

Nesten hundre prosent av barna på øya deltar i kulturskolen og kultur er en viktig del av skolehverdagen. Kulturskolen har én ansatt der stillingen er delt mellom allmennlærer og kulturskolelærer.

Ettersom det kun er én ansatt i kulturskolen, bruker Utsira kommune tjenester fra «Den kulturelle skolesekken» (DKS) aktivt. DKS-tilbudene knyttes ikke til det enkelte klassetrinn men til hele skolen, og gis også som tilbud til resten av kommunen. For eksempel blir beboere på sykehjemmet tatt med på forestillingene der det passer.

– Mange fra DKS ringer og spør om de kan få komme tilbake til Utsira. Faktisk setter flere artister ned prisen for å få lov til å opptre her ute, forteller Atle Grimsby.

Mange kulturarenaer

Det finnes flere viktige lokaliteter for kultur på øya. Det gamle fyret fra 1844 blir brukt i forbindelse med festivaler, kunstnerbolig og utstilling av kunst både inne og ute. Biblioteket har et godt samarbeid med skolen og ligger på topp i Norge når det gjelder utlån av bøker per innbygger. Bøker har også vært plassert rundt om på øya i ulike depoter slik at tilgjengeligheten øker. Også øyas to spisesteder er hyppig brukt i forbindelse med ulike arrangementer.

– Her arrangeres alt fra jazzkonserter til begravelser. Hele øya, fra ung til gammel treffes her, sier Arnstein Eek, assisterende rådmann, om spiseplassen Dalanaustet, sentralt plassert på nordsiden av øya. Kunstnere og håndverkere har etablert seg i andreetasjen på restauranten og er med på å skape bolyst på Utsira. Et par hundre meter lenger sør ligger det andre spisestedet, Dahmsgård, drevet av to nederlendere, med fokus på kunst og matkultur.

– Utsira er et fint sted å drive med kultur. Det skjer så mye samtidig, først strikkekafé, så kan man gå på jazzkonsert på Fyret etterpå, sier innehaver av Dahmsgård, Daniella de Vreeze.

– Jeg har sett en utvikling i viktigheten av kultur. Kultur er min forutsetning for å leve her ute, den aksepten har jeg fått, sier Marit Eide Klovning. Sistnevnte har blant annet malt alle kvinnene på øya i forbindelse med stemmerettsjubileet for kvinner i 2013 og var også utstiller på Vestlandsutstillingen i 2010.

Da Stavanger-regionen var europeisk kulturhovedstad i 2008 fikk også Utsira vist seg for omverdenen:

– Med «Stavanger 2008» ble kulturbegrepet utvidet. Vi ble eksponert for mye vi ikke hadde sett før, sier Marit Eide Klovning som suppleres av Daniella de Vreeze:

– Jeg tror folk er veldig åpne for nye kulturinntrykk her. Det er høyt under taket. Utsira er ingen tradisjonell vestlandsbygd.

“

«Det går ikke an
å bo på Utsira og ikke delta
i fellesskapet.»

Geir-Helge Rasmussen, formann i øyas musikkorps

Sirakompasset ◉
Kunstprosjekt av Solveig Egeland,
hytte laget av plastavfall ◉

“

«Mange
bøker er blitt født
her oppe.»

Atle Grimsby, Utsiras miljø- og plansjef

Festivalfyret

Utsira fyrstasjon fra 1844 kan by på både tvillingtårn innenfor samme fyrområde, kunstnerbolig og musikkfestival.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Utsira fyr var en del av nasjonsbyggingen etter 1814. Lenge var fyret et viktig holdepunkt for sjøfarere. I dag er det en av de viktigste arenaene for kulturaktivitet på Utsira.

Utsira står på miljøverndepartementets liste over verneverdige kulturlandskap, der det blant annet går villsau for å holde vegetasjonen nede. Fyrstasjonen er en viktig del av kulturminnevernet og kommunen er forpliktet til å holde det ved like. Fyret og den gamle fyrvokterboligen er åpent for publikum og det er guidede turer i fellesferien.

Kunststed

Deler av den gamle fyrvokterboligen fungerer i dag som kunstnerbolig der kunstnere fra hele verden kan søke om residens. De bor der ofte gratis mot at de gir noe tilbake til Sirasamfunnet, enten i form av konsert, diktlesning, utstilling eller som del av skolehverdagen til barna.

– Mange bøker har blitt født der oppe, sier Atle Grimsby, Utsiras miljø- og plansjef.

Rundt fyret finnes også flere kunstverk, plassert ute i naturen. Blant annet ble det, i forbindelse med at Stavanger var europeisk kulturhovedstad i 2008, gjort et samarbeidsprosjekt mellom kunstneren Christian Sunde og elever på Utsira om å lage skulpturer av plastavfall funnet i fjæra. Resultatet ble en lysende installasjon av hoder plassert ved fyret.

Også da Hydro la ned hydrogenanlegget på øya i 2010, fikk kommunen kompensasjon som skulle brukes til kunst. Resultatet ble kunstneren Solveig Egeland sin hytte «Håbet» laget av søppel som flyter i land på øya. Også her var elever fra skolen med. Kunstverket er en kommentar til dagens plastproblematikk og hvordan det ødelegger miljøet. To andre hytter av samme kunstner er satt opp i nærheten av fyret. Disse er ikke laget av avfall.

Fyret byr også på eget galleri, og hver sommer er det utstilling i tvillingtårnet til hovedfyret. I tillegg har jazzstudenter fra NTNU brukt fyret som lokasjon for jazzkonserter de siste fem årene.

Viktig samlingspunkt

Utsira fyr er med i samarbeidet «En kjede av fyr» (On The Edge) som gjennom utstillinger og kulturarrangementer, binder sammen syv fyr på sørvestkysten av Norge. På Utsira har blant annet artisten Randi Tytingvåg fra Stavanger opptrådt i forbindelse med dette.

Fyret er også lokasjon for festivalen «A Day At The Lighthouse», en alternativ festival med fokus på lyd og lys. Artister og arrangører kommer hovedsakelig fra Utsira og Stavanger, men også fra London. En fast engelsk delegasjon finnes på Utsira hvert år i september i forbindelse med denne festivalen. «A Day At The Lighthouse» er med på å gi øya et godt omdømme som «kulturøya».

– Fyret kan brukes til mange ulike arrangementer og er en viktig brikke og et viktig samlingspunkt for kulturlivet på Utsira, avslutter Arnstein Eek, assisterende rådmann.

«Fyret kan brukes til mange ulike arrangementer og er en viktig brikke og et viktig samlingspunkt for kulturlivet på Utsira».

2011

Sandnes kommune

NORGES KULTURKOMMUNE 2011

ØVRIGE NOMINERTE:

Bodø kommune

Lindås kommune

JURYENS BEGRUNNELSE: Sandnes kommune har lenge hatt høy befolkningsvekst; en vekst og en urbanisering som har gitt kommunen nye utfordringer. Juryen har vektlagt det langsiktige stedsutviklingsarbeidet preget av medvirkning og omstillingsevne. Kommunen har oppnådd gode resultater først og fremst gjennom utvidet kulturtilbud til egen befolkning, dernest også i form av en styrket regional posisjon og et positivt omdømme.

Kommunen har gjennomgående gode tilbud til hele befolkningen og har nylig utarbeidet ny kommunedelplan for kultur fram til 2020. Her legges det opp til strategier som skal sikre gode tilbud i forhold til fritidsaktivitet, profesjonell kunst- og kulturformidling samt kunst- og kulturproduksjon.

Kommunen har etablert et bredt spekter av kulturarenaer som favner befolkningens mulighet for både egenaktivitet og gode opplevelser. Det er videre satset på gode undervisnings- og formidlingslokaler for kultur, der både gamle og nye kulturuttrykk har fått plass. Kommunen har vist en modig tilnærming til å invitere barn og unge med og vektlegge deres innspill og ideer i kulturutviklingsarbeidet.

Hugo Wathne: «Erytmi»

Sandnes; evig tenårings med voksesmerter

De siste årene har Sandnes kommune gått gjennom en større omorganiseringsprosess som har påvirket dagens løsninger og tilbud innen kultursektoren.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

– Evig tenårings, det er det vi pleier å si om at Sandnes stadig vokser, ler Tone Strømø, kultur- og fritidssjef i Sandnes.

Strømøs enhet, kultur og fritid, ble slått sammen i 2013. Samme år ble to viktige kulturinstitusjoner i byen, KINOKINO og Sandnes kulturhus også slått sammen til et nytt kommunalt foretak; Sandnes kunst- og kulturhus med felles administrasjon.

Tre år tidligere, i 2010, ble Vågen videregående skole og Sandnes kulturskole samlokalisert i topp moderne bygg midt i Sandnes sentrum. Selv om de siste sammenslåingene er resultat av stramme budsjetter, har alle omorganiseringene åpnet opp for nytt og tverrfaglig samarbeid der bedre ressursutnyttelse er et av resultatene.

Også de tre hovedenhetene, kulturskolen, biblioteket og kultur- og fritid, som er likestilte parter, samarbeider godt.

Vågen

– Vi liker å kalle det en suksess. Det sier rektor i kulturskolen Kjell Olav Henriksen, før han fortsetter.

– Vi er en viktig kulturinstitusjon i Sandnes, her foregår det kultur døgnet rundt.

I 2010 fusjonerte to videregående skoler i Sandnes i tillegg til at de ble samlokalisert med kulturskolen. Dermed samlet de en stor mengde kompetanse og ressurser innen musikk, dans og drama, formgivingsfag, design og håndverk og interiør og utstillingsdesign på ett sted. Dette gjør skolen unik både nasjonalt og internasjonalt innenfor de estetiske fagene.

– Fordelene ved en slik skole er mange, blant annet at lærekreftene kan brukes både i videregående skole og i kulturskolen, samt at lokalene deles mellom skolene. Vi har en stor delingskultur, sier Henriksen. Han understreker at begge skolene er like viktige og at den ene ikke skal svekke den andre.

Skolen har flere store konsertsaler, produksjonsrom, lydstudio, fire dansesaler, fire store dramarom, mange små øvingslokaler, stort bibliotek, flere formingsrom osv. Lyd kan tas opp fra alle musikkrom og bearbejdes i lydstudioet. Konsertsalene brukes også av andre aktører utenfor skolen, blant annet til Ungdommens Kulturmønstring (UKM) i Rogaland, samt det frivillige kulturlivet i byen.

– Det er stor satsing på UKM i Sandnes. Fylkesmønstringen legges annethvert år til Vågen. Fylkeskommunen arbeider derfor med å legge det inn i fagplanen til elevene, slik at ungdommene er med på å arrangere UKM gjennom skolen, foreller Tone Strømø.

«Fordelene ved en slik skole er mange, blant annet at lærekreftene kan brukes både i videregående skole og i kulturskolen, samt at lokalene deles mellom skolene. Vi har en stor delingskultur.»

Nye møteplasser

Den største og eldste kulturinstitusjonen i Sandnes er biblioteket med 240 000 besøkende i året. Ettersom det er en kommune i sterk vekst, jobber biblioteket stadig med å øke tilgjengeligheten for sine innbyggere. Dette skjer blant annet gjennom sosiale medier, dobbeltside i Sandnesposten hver måned, bedre tilpasning til brukerne, service- og kvalitets-sikring og døgnåpen innlevering.

– Vi vil skape forventninger, sier biblioteksjef Helene Svihus, før hun fortsetter.

– Vi vil at folk skal kreve noe av oss. Derfor jobber vi mye med å få en dialog med borgerne i Sandnes.

Biblioteket har de seinere årene også fått en rolle som kunnskapssenter, møteplass og debattarena, nærmest som en slags redaktørrolle i samfunnet. I tillegg får Sandnes bibliotek støtte fra nasjonalbiblioteket til ulike prosjekter. Blant annet har de, i samarbeid med elever ved Vågen, laget bokskulpturer med kasserte bøker, et prosjekt som skapte debatt spesielt blant eldre som mente at bøkene ikke kunne brukes på den måten. Biblioteket driver også med formidling av bøker på ulike arbeidsplasser, gjennomfører språkkaféer og samarbeider med UKM der forfattere holder skrivekurs.

“

«Vi er en viktig
kulturinstitusjon i Sandnes, her foregår
det kultur døgnet rundt».

Kjell Olav Henriksen, rektor i kulturskolen

37

KINOKINO ●●
Vågen ●

“

«Den nyskapningen som skjer i biblioteket, og på alle andre arenaer, er veldig bra for tverrfaglig samarbeid».

Tone Strømø, kultur- og fritidssjef

Vågen ►

– Den nyskapningen som skjer i biblioteket, og på alle andre arenaer, er veldig bra for tverrfaglig samarbeid, sier Tone Strømø som får støtte av sin kollega Helene Svihus;

– Vi har gode synergieffekter av at vi jobber tverrkulturelt i en sammenslått enhet.

Også KINOKINO og Sandnes kulturhus har slått seg sammen rent administrativt. KINOKINO, som er den gamle kinoen i Sandnes, er nå senter for kunst og film og en åpen møteplass for nyskapning innen kunstfeltet. Tidligere var det et senter for samtidskunst. Den administrative sammenlåingen har møtt motstand, men innebærer også at husene kan samordnes. Sammenslåingen har også gitt andre brukere tilgang til gode lokaler.

For eksempel bruker RAS (Regional Arena for Samtidsdans) KINOKINO sine dansesaler både til øving og forestillinger. RAS drives av Sandnes kulturhus og har støtte fra kommune, fylkeskommune, Stavanger 2008 og Norsk kulturråd. Økonomiske nedskjæringer gjør at KINOKINO ikke har råd til egne utstillinger. Dette har gitt Sandnes Kunstforening nye utstillingslokaler på KINOKINO.

– Ting er i endring, noe går videre, andre ting må løses på nytt. Vi har fått flere sponsorinntekter, men de generelle tilskuddene går ned, forteller Anders Netland som er Kunst- og kulturhussjef for den nye sammenslåingen.

Dialog

Sandnes er god på å involvere innbyggerne i kommunen i kulturutviklingsarbeidet. Det gjennomføres en rekke undersøkelser både blant unge og voksne om hva de savner, hva de vil gjøre annerledes og hva som fungerer. De yngste er alltid involvert, og kommunen har siden 1997 arrangert Barn og unges bystyre, samt hatt et eget ungdomsråd. Barnas by har blitt arrangert i Sandnes to ganger, der byen er omgjort til en arena etter barnas egne ønsker. Egne bydelshus, der folk, på tvers av generasjoner og nasjonaliteter møtes, er også viktige kulturarenaer.

Forholdet til Stavanger kommer man heller ikke utenom ettersom de to byene ligger forholdsvis tett. Dette forholdet

har ikke alltid vært like lett og Sandnes har ofte havnet i skyggen av nabobyen.

– For å skjønne Sandnes må man også skjønne naboskapet med Stavanger. Vi deler blant annet flere kulturscener, noe som skaper både fordeler og konkurranse, sier Kristin Barvik, kommunaldirektør for kultur og byutvikling.

– Det har nok vært litt krevende for enkelte i Stavanger å dra på Opera i Sandnes, legger hun smilende til.

– I en situasjon der vi deler publikum og arena må vi leve med at en del av institusjonene man ellers ville funnet i en by på Sandnes sin størrelse, faktisk ligger i nabobyen. Men det er også viktig at vi har våre egne. I en ung og voksende by som Sandnes er kulturen selve limet i byen, da er det viktig med ulike møtearenaer, avslutter Barvik.

Generasjonsaktiviteter

– Vi ønsker å skape møteplasser på tvers av generasjoner. Interesser har ingen aldersgrense.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Det sier Jostein Olsen, leder for område 2 i kultur og fritidsenheten i Sandnes kommune. Område 2 omfatter blant annet to bydelshus der folk med ulike interesser og på tvers av aldersgrupper kan møtes.

Verksteder og øvingslokaler

På Varatun gård, den første fattiggården i Sandnes fra 1892, er det i dag et yrende kulturliv og en rekke tilbud for alle aldersgrupper. Gården, som blir kalt Varatun kultur- og håndverkssenter, fungerer som et bydelshus med ulike aktiviteter der folk kan komme og gå som de vil. Man finner alt fra unge nyoppstartete band i sin første innøvningsfase, til håndverksforeninger med menn godt opp i pensjonsalderen.

– Det er også ulike tilbud til grupper med spesielle behov. Å legge til rette er en del av den nye ungdomsstrategien i kommunen, forteller Olsen.

Sandnes kommune er veldig dyktige på å involvere unge i sine planer og prosesser. En ny ungdomsstrategi for 2014–2017 baseres på samarbeid med ungdommene selv, der de unge får lov til å si hva som er viktig for dem. Unge er spesielt opptatt av at de skal ha gode møteplasser også utenfor skolen. Her spiller bydelshusene en viktig rolle. Også andre kulturarenaer i Sandnes er generasjonsoverskridende. Både kulturhuset, KINOKINO, biblioteket og kulturskolen gjør bevisst bruk av aktiviteter på tvers av aldersgrupper.

Tilbake på Varatun gård finner man eget lydstudio og fire kunstateljer, der kunstnerne ofte holder workshops for unge brukere.

– Kunstmiljøene er helt avgjørende for at vi skal kunne lykkes i det vi holder på med, fortsetter Olsen.

Som et meget suksessfullt prosjekt de siste årene, har pensjonister på Varatun gård samarbeidet med unge skatere om å lage skateboard. I prosjektet har håndverksforeningen hjulpet de ivrige ungdommene med å lage brettene fra bunnen, mens en designer har vært sentral i prosessen med å dekorere brettene etterpå. Til nå er det laget ca 300 brett, alle med unikt design, og prosjektet er fulltegnet i lang tid fremover.

Scene og medielab

Ikke langt fra Varatun gård ligger Lura bydelshus. Lura fokuserer i hovedsak på scene, samt media og kommunikasjon for sine brukere.

– Lura skal være en plass der det ikke skal stå på utstyret, vi skal alltid være oppdaterte. Alt som produseres skal kunne streames live, sier Jostein Olsen.

Blant annet bygger de opp nytt rom med spesialbygde vegger og green screen slik at man skal kunne ta opp både bilde og lyd. Brukerne, da spesielt de unge, kan også være med å drive nettstedet ungisandnes.com som i hovedsak styres fra redaksjonen på Lura. Nettstedet er et media der unge skriver for unge.

– Ungdommene som holder på med dette er helt i hundre. Vi stenger ingen ute, selv om de skulle komme fra andre plasser eller være eldre, fortsetter Olsen.

«Lura skal være en plass der det ikke skal stå på utstyret, vi skal alltid være oppdaterte. Alt som produseres skal kunne streames live.»

Lura er også, i tillegg til å være en medielab, arena for scene og aktiviteter knyttet til scene.

– Vi har blant annet et stort teatermiljø her, med fire amatørteatre som bruker huset og teatersalen fast. Det arrangeres også diskotek og danserommet benyttes ofte, forteller Olsen.

Lura har ca 75 000 brukere årlig. Bydelshusene i Sandnes er viktige for befolkningen. At ulike generasjoner og mennesker med ulike etnisk bakgrunn kan treffes og lære av hverandre skaper grobunn for et godt samfunn.

– Vi begynner å se resultater av samarbeid på tvers av

“

«Som et meget
suksessfullt prosjekt de siste årene,
har pensjonister på Varatun gård
samarbeidet med unge skatere
om å lage skateboard.»

Jostein Olsen, leder for område 2 i kultur og fritidsenheten

Varatun gård

41

aldersgrupper. Det vokser stadig frem nye prosjekter mellom unge og voksne. Vi ser en helt annen respekt mellom aldersgruppene, sier Olsen.

Barnas by

En annen spennende møteplass, også på tvers av generasjoner, er «Barnas by». Både i forbindelse med at Stavanger-regionen var europeisk kulturhovedstad i 2008, og i forbindelse med byjubileet i 2010, har Barnas by blitt arrangert i Sandnes.

– Første gang Barnas By ble arrangert var i forbindelse med kulturhovedstadsåret 2008, der vi ble gitt utfordringen om å involvere barn og unge i kulturhovedstadsåret.

Prosjektet i Sandnes var å gi byen til barn og unge, gi dem muligheten til å utforme byen slik de selv ønsket. Vi ville skape magi, opplevelse og debatt, og vi ville at byen skulle sees med barnas egne øyne, forteller Tone Strømø, kultur- og fritidssjef.

I løpet av en natt omskapte de byens største parkeringsplass til park, bygningene ble dekket av fargerike stoffer og byens gater og byrom ble omskapt til kulturarenaer med barn og unge som aktører. Barnas ønsker var mer liv og aktivitet, mer farger og færre grå bygninger. Barnas by er videreført med større og mindre arrangementer siden 2008

der grunnideen er å ta utgangspunkt i barn og unges egne innspill i forhold til byutviklingen.

– Det er viktig med møtearenaer der folk både kan være publikum og ikke minst få delta, avslutter Kristin Barvik, kommunaldirektør for kultur- og byutvikling.

“

«I løpet av en natt omskapte
de byens største parkeringsplass til park,
bygningene ble dekket av fargerike
stoffer og byens gater og byrom
ble omskapt til kulturarenaer med
barn og unge som aktører.»

2011

ØVRIGE NOMINERTE:

Bodø kommune

Bratten aktivitetspark

«Vi e go'på å gjør ting i lag»

Siden 2005 har Bodø gått fra å være en regional til en nasjonal kulturaktør. Godt lagspill og konkrete planer har mye av æren.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

– Et tilbakeblikk vi har gjort har forsterket synet på Bodø som en viktig kulturby og bekreftet at arbeidet som legges ned fungerer, sier kultursjef i Bodø Arne Vinje.

Stormen

Bodø kommune er i full gang med å bygge et nytt kulturhus, både til sine innbyggere og også som et nasjonalt tilbud. Kulturhuset vil bestå av Stormen Konsert- og teaterhus og Stormen Bibliotek og Litteraturhus og er et resultat av et behov som er skapt over tid. Stormen skal etter planen stå ferdig i november 2014.

– Man må ha gode steder å være og være tydelig på hvem det er for. Stormen vil være et hus for kraftproduksjon der man kan løfte kvalitet, sier Vinje, før han understreker;

– Men all kultur skal og kan ikke foregå der. Kultur har blitt bygget opp over tid og det er derfor viktig å beholde de arenaene vi allerede har og skape kultur på ulike plasser. Desentralisering er veldig viktig. Stormen skal ikke være en trussel for andre kulturaktører.

Medvirkning

Metodikken i Bodø i forhold til ungdomsmedvirkning har blitt lagt merke til i resten av landet. Dette var også en av hovedgrunnene til at byen var nominert til å bli Norges kulturkommune i 2011. Bodø har gjennomtenkte strategier og planer for ungdomsarbeid, noe som blant annet kan sees i de veldrevne ungdomshusene rundt om i byen.

Ungdommene er selv med å bestemme og påvirke politikerne gjennom eget ungdomsråd og gode kommunikasjonskanaler med kommunen. Blant annet har ungdom nettopp laget en film i forbindelse med ungdomsinvolvering i forhold til det nye biblioteket som bygges. Prosjektet hadde et utviklingsperspektiv på dokumentasjon av medvirkning fra barn og unge.

– Det stilles store krav til Bodø ettersom det er en by i vekst. Da er det viktig å ha gode tilbud til alle, fortsetter Vinje.

Som mange andre kommuner må også Bodø kutte i utgifter, noe som vil gå utover tjenestetilbud.

– Kan vi gjøre ting annerledes? Vi ønsker ikke å kutte. Samarbeidet med ungdommene og frivilligheten er alfa og omega for videre arbeid, sier Grethe Monica Fjærvoll, gruppeleder i Bodø Høyre. Hun understreker viktigheten av å være kreative og løsningsorienterte i slike tilfeller.

Kulturkontoret i kommunen har møtt disse utfordringene ved å tenke nytt. Ved å samarbeide tverrfaglig, og forene de profesjonelle, ungdommene og de frivillige, søker man å videreutvikle kulturtilbudet til byens befolkning.

«Ved å samarbeide tverrfaglig, og forene de profesjonelle, ungdommene og de frivillige, søker man å videreutvikle kulturtilbudet til byens befolkning.»

Kulturskolen

Kulturskolen i Bodø har som visjon å skape opplevelse og mestring for alle. De tilbyr undervisning hovedsakelig i musikk, drama og visuelle kunsthøgskole og er et lokalt ressurs-senter både for elever og for byen. Kulturskolen i Bodø har jobbet lenge for å få et tverrfaglig tilbud kalt «kulturlek» inn i vanlig skole fra 1.– 4.klasse.

– Med kulturskoletimen dette skoleåret ble det mulig å nå alle elevene, uavhengig av foreldrenes økonomi, tid og geografisk plassering, samt de som kommer utenfra Norge og som kanskje ikke hadde oppsøkt kulturskolen i utgangspunktet, forteller rektor Elisabeth Misvær.

Bodø Kulturskole utviklet det tverrfaglige tilbudet «kulturlek» til å være kommunens kulturskoletime til alle de 18 barneskolene. Gjennom dette tilbudet har grunnskolen elever og lærere blitt bedre kjent med kulturskolens

“

«Et tilbakeblikk vi har gjort har forsterket synet på Bodø som en viktig kulturby og bekreftet at arbeidet som legges ned fungerer.»

Arne Vinje, kultursjef

Kulturhuset Stormen ☐☐

kompetanse, og det er lagt et styrket grunnlag for videre samarbeid mellom grunnskolen og kulturskolen.

Kulturskolen har også, i samarbeid med Bodø kommune, Nordland fylkeskommune, Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen og Universitetet i Nordland, gjort et grundig arbeid når det gjelder å kartlegge den kompetansen lærere i grunnskolen har innen kulturfeltet, og vurdert hvordan man bør legge opp arbeidet for å utnytte eksisterende ressurser bedre. Prosjektet er kalt Bodøpiloten, en nasjonal pilot, og gjennomføres for å styrke kunst og kulturfagene i opplæringen fra barnehage til høyere utdanning.

– Det er ofte tilfeldig om elever får systematisk opplæring i musikk i barneskolen. Dette skyldes at kompetente lærere underviser på andre trinn eller at det ikke finnes kompetanse. Ved å utvikle et nettverk for lærere og åpne for samarbeid

på tvers av skolene er det enklere å finne egnede ressurser til de ulike kunst- og kulturfagene, sier Arve Svendsen, prosjektleder i Bodøpiloten.

Lagspill

Det kreves mange aktører for å skape et godt kulturliv. Alle er gjensidig avhengige av hverandre. I Bodø er noen av de viktigste bærebjelkene amatørerne og de frivillige, samt ungdommene på tvers av alle aktiviteter.

Samtidig er den profesjonelle stemmen, i form av gode fagpersoner og gode forvaltere, ofte de som må problematisere utfordringer og foreslå løsninger overfor politikken.

– Hos oss er alle like viktige, det krever et godt lagspill, avslutter Arne Vinje.

“

«Ved å samarbeide på tvers
av seksjonen og forene de profesjonelle,
ungdommene og de frivillige lykkes
vi med å videreutvikle kulturtilbudet
til byens unge.»

Marie Bakken Sivertsen,
seksjonsleder i barne- og ungdomsseksjonen

Kulturhuset Gimle ●
Engasjerte Bodøungdommer, Andrea Hernes
og Maiken Vembre ●
Kulturhuset Gimle ●

Storforbrukerne

– Det er veldig fint å være ung her. Bodø er først og fremst en by for ungdom. Alt er lagt til rette og man får utfordringer samtidig som det er lett å gjøre ting.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Det er de to 17 år gamle jentene Andrea Hernes og Maiken Vembre helt enige om. De har vokst opp i Bodø og er storforbrukere av kulturtilbudene i byen. De er også med på å bestemme hvilke tilbud ungdommene i hjembyen skal ha.

– De voksne er der alltid som hjelpere og samarbeidspartnere, men det er vi som styrer og bestemmer, sier jentene.

«Ungdomma»

Bodø utmerker seg når det gjelder godt ungdomsarbeid, ungdomsmedvirkning og egenaktivitet blant ungdom. Byen har et eget ungdomsråd der 20 ungdommer fra alle skolene i kommunen er med. Ungdomsrådet fungerer som et talerør for ungdom til politikerne. De disponerer egne midler som de kan dele ut til tiltak de mener er viktige.

«Det går i ett hver dag. I dag har jeg vært på skolen fra åtte til fire, så er det møte, deretter skal jeg instruere jenter på girl skate og til slutt skal jeg på musikkøving».

For å nå alle ungdommene er det utviklet en egen nettside kalt ungdomma.no der det til enhver tid finnes en oppdatert oversikt over alle aktiviteter som skjer i kommunen. Siden driftes av ungdommene selv i samarbeid med barne- og ungdomsseksjonens nettredaktør, og er en viktig kommunikasjonskanal både for ungdommer og andre. Bodøungdommen har også tilbud om et eget kulturkort som gir dem ulike fordeler i byen og som knytter regionene og de ulike miljøene sammen.

– Å formidle videre til ungdom det folk har formidlet til meg ser jeg på som kjempeviktig, forteller Maiken. Sammen med Andrea er de to jentene meget aktive innen mange ulike kulturaktiviteter, i tillegg til at de er engasjert i minst 16 ulike organisasjoner og tiltak, flere steder med lederansvar.

– Det går i ett hver dag. I dag har jeg vært på skolen fra åtte til fire, så er det møte, deretter skal jeg instruere jenter på girl skate og til slutt skal jeg på musikkøving, smiler Maiken.

Innovasjon

De siste årene har det vært økonomiske innstramninger i kommunen. Kulturkontoret har møtt utfordringen ved å tenke innovativt.

– Der det må omstilles har vi lyktes i å drive innovasjon og samle ungdomsaktivitetene og de kreftene som finnes. Ved å samarbeide på tvers av seksjonen og forene de profesjonelle, ungdommene og de frivillige lykkes vi med å videreutvikle kulturtilbudet til byens unge. Det sier Marie Bakken Sivertsen, seksjonsleder i barne- og ungdomsseksjonen i Bodø kommune.

I hver bydel finnes det et fritidssenter, et kultursenter eller en aktivitetspark for ungdommene. En av de viktigste fellesarenaene for unge i byen er «FRUKT» (friluft, rock, ungdom, kultur og teater) der unge møtes og inspireres av hverandre. FRUKT-ukene arrangeres hvert år i vinterferien og høstferien. Det arrangeres også konserter, utstillinger og forestillinger i regi av FRUKT året rundt. FRUKT styres av en produksjonsleder og et produksjonsteam på ti ungdommer som jobber med de ulike tilbudene gjennom hele året. Både Andrea og Maiken er med i produksjonsteamet.

Ung-til-ung formidling blir sett på som den viktigste måten å rekruttere ungdommer til alle byens aktiviteter. Det legges opp til samarbeid på tvers av kulturuttrykk og FRUKT er også en arena for fremtidige og profesjonelle aktører. Bandet Kråkesølv er et eksempel på musikere som spilte sine første konserter på Bodøs ungdomsscener, og som gir tilbake til miljøet ved å være instruktører på FRUKT.

Ulike behov

To andre viktige arenaer i sentrum er Kulturhuset Gimle og Bratten aktivitetspark. Gimle er det ungdomshuset i Norge med lengst kontinuerlig drift. I juni 2014 feirer de 35 års jubileum og mange er stolte og føler eierskap til huset. I likhet med mange av de andre ungdomshusene i Bodø er Gimle

plassert sentralt ved siden av skolen, slik at elever har lett tilgang på fasilitetene.

Også på Bratten aktivitetspark, et tilbud for egenorganisert ungdom, er det tilrettelagt for alle grupper, blant annet innen friluftsliv, sport og kultur. FRUKT bruker blant annet Bratten som arena for CD-innspillinger, og UKM Nordland vil bruke utescenen til konsert i forbindelse med sin fylkesmønstring.

«Da jeg jobbet sørpå og så MC-gjengen male porselen på vinteren skjønte jeg potensialet i en slik aktivitetspark.»

– Da jeg jobbet sørpå og så MC-gjengen male porselen på vinteren skjønte jeg potensialet i en slik aktivitetspark. Visjonen vår er at ungdommer skal få realisert sine drømmer og sterke sider, og også hjelpe dem videre i andre miljøer. Det er kun kreativiteten som stopper oss, forteller virksomhetsleder Leif Håkestad.

Bodø har tradisjonelt sett vært flink til å legge til rette for ungdom som vil drive med musikk, både gjennom organisert og uorganisert aktivitet. Det jobbes nå også med å bevisstgjøre ungdom i forhold til litteratur og bibliotek. Som forprosjekt til byggingen av Stormen Bibliotek og Litteraturhus har ungdomsmedvirkning vært en suksessfaktor når det gjelder å se på hvordan barn og unge kan bruke biblioteket i fremtiden.

– Det at vi får være med å bestemme gjør at vi tør mer. Det at vi har gjort noe en gang før, gjør at vi arrangerer det igjen, fastslår Andrea og Maiken. Begge har ambisjoner om å fortsette å jobbe for og med kultur også i fremtiden.

Kunnskap gjennom generasjoner

I Lindås kommune begynner alle kommunestyremøtene med innslag fra kulturskolen.
Kultur er det som limer kommunen sammen.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Kulturfiksert

Lindås er korpskommunen framfor noen. Med et av verdens beste brassband, Eikanger-Bjørsvik, som til og med hadde eget tv-program på NRK 1 høsten 2013, står blant annet musikktradisjonene høyt.

– De som spiller i toppen i Eikanger-Bjørsvik blir sett på som idoler og forbilder, etter konserter skriver de autografer. Det er klart det rekrutterer godt, sier kultursjef og enhetsleder for kultur og aktivitet, Øyvind Stang.

I kommuneplan for Lindås 2011-2023 har kultur og kulturkommunen en viktig plass i samfunnsdelen. Det er tverrpolitisk enighet i kommunen om at kultur skal prioriteres høyt.

– Vi blir fattigere hvis vi ikke har kultur, sier ordfører Astrid Aarhus Byrknes. Sistnevnte var til og med første person til å syngte deler av innlegget sitt fra talerstolen på Stortinget.

Bokbåt og bokbuss

I tillegg til korps og kor er Lindås også en foregangskommune når det gjelder bibliotekdrift. Av Hordaland fylkeskommune blir de sett på som en spydspiss og mal for god bibliotekdrift og er derfor tildelt nye utviklingsprosjekter.

Lindås drifter bokbåten for fylkeskommunen og investerte i 2010 i en ny og fremtidsrettet bokbuss med uttrekkbart tak. I tillegg er selvbetjent bibliotek og idrettsanlegg samlokalisert i bygda Lindås. Dette har ført til større utlån og biblioteket har blitt et naturlig samlingssted og storstue.

– Folk låner bøker mens de venter på å hente barna på trening. Dette er jo et tilbud folk ikke ante de kunne få, forteller kulturkonsulent Eileen Feste.

Kulturminnevern

Sjøveien har alltid vært en av de viktigste ferdselsårene på vestlandet. Den indre farleia fra Bergen til Nordhordland er fortsatt en viktig samferdselsåre. I Lindås kommune finnes mange viktige steder og kulturminner som kan knyttes til dette.

På Lygra jobber Lyngheiseret med å bevare det lille som er igjen av det gamle vesteuropeiske kystlandskapet.

Senteret er del av det nasjonale museumsnettverket og tilbyr også undervisningsopplegg og bygdekino. Senteret står som en sentral reiselivsaktør i Hordaland.

Litt lenger nord finner man Lindåsslusene som ble restaurert og gjenåpnet i 2013. Langs den indre farleia er flere gamle hus og gjestgiverier restaurert og bevart for nåtiden. Kulturminner, kulturarv og vern er viktig for å forstå historien og egen samtid. Med egen kulturminneplan og en kraftig økning i tilskuddsordningene prioriterer Lindås kulturminnevern høyt.

Felles løft

Kommunen samarbeider godt med frivillige lag og organisasjoner og bredden, kvaliteten og engasjementet i det frivillige arbeidet er stort. En egen frivillighetssentral fungerer som et bindeledd mellom kommunen og de ulike frivillige lagene og organisasjonene.

– Lag og organisasjoner må ha en frihet til å styre seg selv. Hvis alle drar sammen får man til utrolig mye, hvis ikke går man glipp av masse, understreker kultursjefen som suppleres av Eileen Feste:

– Lag og foreninger må skinne.

For eksempel skal alle skolekorps og kor ha tilgang på dirigent i 36% stilling via kulturskolen, ettersom alle dirigenter er ansatt i kulturskolen. Kulturskolen tilbyr også musikkundervisning, kunst og håndverk, musikkterapi, drama og bandundervisning. Til høsten ønsker de å få inn opplæring på korpsinstrumenter ettersom korpsstradisjonen står så sterkt.

– Etter at elever fra kulturskolen har opptrådt på kommunestyremøtene er det ofte kulturplanene politikerne skal vurdere. Alt henger sammen i kommunen og alle ser at kulturen betyr noe. Den har vært her i generasjoner, avslutter Øyvind Stang.

Heilt originalt

– I stedet for å sitte å gjøre ting hver for seg, må vi tenke samarbeid, sier ildsjelen Elisabeth Tonheim.

TEKST OG FOTO | Ingvild Festervoll Melien

Som kommune er Lindås en tilrettelegger og pådriver for kultur. Tilgjengeligheten i kommunen blir sett og verdsatt. Politikerne bidrar både med vilje og penger. Samtidig er kommunen veldig bevisst i forhold til at det er de frivillige lagene og organisasjonene som selv driver virksomhetene.

– Det generer mer aktivitet at de frivillige selv står for driften, sier ordfører Astrid Aarhus Byrknes og får støtte fra kulturkonsulent Eileen Feste:

– Få kommuner bruker frivillig sektor så mye og så bra som Lindås. Det er jo ofte de frivillige som kan det.

Hvert år blir lag og organisasjoner som kommunen har oversikt over innkalt til årlige folkemøter. Enheten for kultur og aktivitet drar rundt slik at folk kan ta opp ting de synes er viktige.

«Det generer mer aktivitet at de frivillige selv står for driften.»

Ildsjeler

Også samarbeid med private aktører som pådriver for kulturaktiviteter og kulturarrangementer har blitt viktig. Et eksempel på dette er Elisabeth Tonheim. Hun driver virksomheten «Heilt originalt!» som hun beskriver som en kreativ bevaring av historie og kultur.

I tillegg til å lage kunst av gammelt «skrot», har hun også dratt i gang flere kulturarrangementer for å samle bygda og lage et felles kulturmiljø for innbyggerne. I forbindelse med at de gamle Lindåsslusene har blitt restaurert som del av kulturminneplanen i kommunen, har Tonheim satt i gang et prosjekt med å etablere en sjøutstilling på holmer, skjær og bergvegger for å styrke slusene som reiselivsmål. Utstillingen åpner i juni 2014.

Nå er hun godt i gang med planleggingen av «Verdas lengste sjømatbord» som skal foregå 21. til 23. juni 2014.

I prosjektet er det med over 16 aktører, blant annet flere reiselivsaktører, frivillige lag og enkeltpersoner. Det siste tilskuddet til arrangementet er italienske munkes med en forkjærlighet for Norge og tørrfisk.

Til åpningen har hun fått det lokale koret, Lindås Rockeverksted og 6. til 9. klasse i bygda til å samarbeide om å spille Pink Floyds «Another brick in the wall».

– Sammen skaper vi et sterkt produkt. Dynamikken blant folk er endret. Folk står i kø for å være med i prosjektet, smiler Tonheim.

Effekten av samarbeid på tvers av kommunale, frivillige og private aktører skaper grobunn for nye aktiviteter, nye ideer og videre samarbeid, så vel som godt omdømme både lokalt og regionalt. Ildsjeler rundt i regionen sitter inne med mye kunnskap som det offentlige ser er viktig for utviklingen av kommunen.

“

«Sammen skaper vi
et sterkt produkt. Dynamikken blant folk er endret.
Folk står i kø for å være med i prosjektet.»

Elisabeth Tonheim, ildsjel

53

Kulturskolen ●
Ildsjele Elisabeth Tonheim ●
Kulturskolen ●

**NORSK
KULTURFORUM**

Tollbugata 17
Postboks 414, Sentrum,
0103 Oslo
T: 948 37 655
noku@noku.no
www.noku.no

NORSK